

judgments that is influenced by cultural and personal contexts. The author investigates the conception of B. A. Yerunov, who considered forming of judgment to come from perception. Perhaps, he was sure that such view is not the way to agnosticism, because socio-psychological approach must not only overcome agnosticism and subjectivism, it helps to find the answer to "What knowledge is".

Key words: perception, uncertainty, theory of knowledge, theory of judgment, socio-psychological approach.

Стаття поступила в редколлегию
12.11.2014 г.

УДК 128:374

Лілія Яременко

Усвідомлення естетики сенсу життя особистості в позашкільній освіті

Орієнтуючи особистість на самостійну і творчу діяльність, позашкільна освіта пробуджує в неї прагнення до усвідомлення сенсу життя та осягнення його творчих засад. Вона привчає індивіда креативно сприймати себе й навколишній світ, творчо ставитися до ціннісно-сислового наповнення соціокультурного простору. Світогляд і смисл життя людини формуються в гармонійній єдності з її естетичною системою світосприйняття, розвиток в людині високих естетичних еталонів креативності сприяє її смисложиттєвому становленню та глибинному переконанню в абсолютній цінності художньо-творчого начала особистості. Тому позашкільна освіта має орієнтуватися на смислотворчу й самостійну діяльність індивіда, яка спрямована на самовизначення і феноменологічне оформлення смисложиттєвої проблематики. Кожна позашкільна освітня установа має запропонувати особистості належні умови розгортання і впровадження смисложиттєвих сенсів, переконань, цінностей та орієнтирів.

Ключові слова: людина, особистість, освіта, позашкільна освіта, сенс життя, філософське прозріння, смисложиттєві орієнтири.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний глобально-інформаційний світ з самого дитинства закидає людину в хаотичне середовище різноманітних і суперечливих стандартів істини, добра і краси, і щоб не загубитися в цьому хаосі, дитині необхідний гуманістичний педагогічний вплив, що забезпечить творче впорядкування основних образно-сислових світоглядних структур. «Глобалізація як провідна ознака сучасності та соціокультурні процеси в Україні, що формуються на ґрунті багатовікових вітчизняних традицій і в загальному контексті європейської та світової інтеграції з орієнтацією на загальнолюдські фундаментальні демократичні цінності громадянського суспільства зумовлюють необхідність переосмислення концептуальних засад художньо-естетичного виховання школярів. Нові тенденції розвитку культури інформаційного суспільства, пов'язані з глобальним поширенням мас-медіа, не можуть не впливати на систему освіти та виховання, яка в усі часи гнучко реагувала на соціокультурні умови і потреби. Естетичне ставлення школярів до світу, до різних видів мистецтва формується переважно під впливом стихійних факторів соціального оточення, зокрема засобів масової інформації, особливо телебачення, дисципліни художньо-естетичного циклу – музичне та образотворче мистецтво – посідають занадто скромне місце в загальноосвітніх навчальних закладах. Тому шкільна освіта у відриві від усієї системи позаурочної та позашкільної виховної роботи об'єктивно не може реалізувати необхідний комплекс культуротворчих функцій, притаманних мистецтву» [10]. Позашкільна освіта здатна ефективно заповнити цей пробіл у формуванні світоглядно-сислових і смисложиттєвих орієнтирів молоді особистості. В цьому полягає ще один аспект позашкільної освіти, яка завдяки орієнтації дитини на самостійну і творчу діяльність пробуджує в неї прагнення до усвідомлення сенсу життя, до осягнення його творчого начала.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Естетична складова світосприйняття як один з елементів впорядкованого і творчого ставлення до реальності є надзвичайно важлива для гнучкого і оригінального креативного мислення. У зв'язку з цим художньо-естетична позашкільна творчість дітей та юнацтва складають одну з ключових форм педагогічного прищеплення особистісного прагнення до духовно-творчого саморозвитку. «Система

художньо-естетичного виховання у позашкільних закладах розглядається як елемент безперервної художньо-естетичної освіти – процес гармонійного розвитку особистості, духовного збагачення, розкриття її творчого потенціалу, зростання сутнісних сил і здібностей. Вона тісно пов'язана зі шкільною освітою і передбачає створення простору багатоманітних видів художньо-естетичної діяльності, що забезпечують становлення індивідуальності учня як суб'єкта власного розвитку. Щоб стати активним фактором розвитку особистості, позашкільна художньо-естетична освіта має стати частиною освітнього процесу, в якому відбувається соціалізація індивіда, його входження в культуру» [10]. Світогляд і смисл життя людини формуються лише в гармонійній єдності з її естетичною системою світосприйняття, що перетворює художньо-естетичне виховання в рамках позашкільної освіти на один з ключових елементів освітньої системи загалом. Розвиток в дитині високих естетичних еталонів креативності сприяє її смисложиттєвому становленню та глибинному переконанню в абсолютній цінності художньо-творчого начала особистості.

Мистецтво, художня творчість, краса технічного виробу – все це ті естетичні моменти, на основі яких в середовищі позашкільного навчального закладу у дитини формується гармонійне сприйняття світу та самої себе, народжується відчуття всесвітньої впорядкованості та прагнення до здійснення власного бачення краси, добра і істини. Дитина насичується прагненням жити, сповнюючи власне буття смислами, гармоніями, креативними знахідками і творчими здобутками. «Сутність і логіка позашкільної освіти полягає в осягненні одного з найголовніших і найскладніших з усіх мистецтв – мистецтва жити, в якому маленька особистість – і творець, і предмет мистецтва. Позашкільня повинно забезпечити соціальне замовлення цієї особистості – навчити бути конкурентоспроможною у суспільстві, виробити вміння планувати стратегію власного життя, орієнтуватися у системі різноманітних суперечностей і неоднозначних цінностей, визначити своє життєве кредо і свій стиль життя» [11, с. 11]. Самовизначення та формування життєвих стратегій на основі осмислення власних буттєво-креативних спроможностей утворюються внаслідок набуття людиною в дитинстві та юності особистісної впевненості у власних силах, у тому, що саме творче начало життєвого універсуму становить його головний зміст та духовно-енергетичну сутність. Креативно сприймати себе та навколишній світ, творчо ставитися до ціннісно-смислового наповнення соціокультурного простору – важливі вміння, утворенню яких сприяє педагогічно організований простір позашкільного закладу навчання і творчості.

Світоглядно-філософські системи завжди підкреслювали творче начало людського буття, визначали діяльнісно-творчу природу свідомості людини та креативну сутність інтелектуального та духовного потенціалу особистості. Життя набуває смислу лише у творчому виборі особистості, в екзистенціально-поведінковому прояві особистості, у прагненні до креативного перетворення матеріального і духовного життя людини і суспільства. Видатний російський гуманіст І. Ільїн був переконаний, що саме в творчості криється людський сенс життя, який «полягає в тому, щоб ми долали цей хаотичний пил випадкових одиниць та проникати в субстанційну тканину, щоб закріпитися в ній» [7, с. 323]. Сферою субстанційного єднання реальності для сучасної людини є освіта, заснована на наукоцентричних та гуманістичних принципах, однією з невід'ємних частин якої є позашкільна освіта, направлена на креативний розвиток особистості дитини. Саме в цьому полягає орієнтація позашкільня на смислотворчу та самостійну діяльність дитини, спрямовану на самовизначення та феноменологічне оформлення смисложиттєвої проблематики.

Завдяки креативному потенціалу позашкільного навчального закладу стратегія індивідуальної траєкторії освіти перетворюється на стратегію життєтворчості для кожного вихованця. Здійснюючи креативний пошук і вибір в конкретно змодельованих педагогічних ситуаціях позашкільної творчості, дитина формує компетентність здійснювати вибір в складних і значимих життєвих ситуаціях. Активність дитини, молодшої людини в позашкільних видах творчості актуалізує для неї проблему «життєвого вибору як творчого самоздійснення особистості. Життєвий вибір є механізмом кардинальної трансформації життєвих смислів, джерелом особистісних трансформацій, процесом розгортання життєвих задумів та структурування відповідно до них власних перспектив» [3, с. 213]. Таким чином, позашкільна освітня установа пропонує дитині, молодій людині простір первинних самореалізаційних смислів, засвоєння яких зрештою приводить до формування життєтворчих компетентностей особистості, до оформлення її основних смисложиттєвих переконань, цінностей та орієнтирів, які в подальшому визначатимуть її життєвий шлях та поведінкові стратегії.

Зрештою, світоглядно-філософські категорії смислу життя і творчості є нероздільними для людини, адже лише в момент вільного вибору тієї чи іншої форми самоздійснення, в момент докладавання духовно-вольових зусиль заради реалізації власних ідей і проєктів людина народжується як суб'єкт особистісної та соціокультурної життєдіяльності. «Творчість виступає як предметно-духовна діяльність конкретного суб'єкта; і на цьому рівні творчість реалізується як смисл життя цієї людини, як персоніфікований сенс, і отримує в подальшому більш вживану форму множини в понятті “життєві смисли”. Життєві смисли є фракталами Смислу життя – Творчості» [13, с. 178]. Таким чином, позашкільна освіта з її орієнтацією на самостійність та творчість надзвичайно активно сприяє усвідомленню молодію особистістю необхідності формувати власні смисложиттєві орієнтири та віднаходити для них творчо-світоглядне та ціннісно-креативне підґрунтя.

Розглянувши основні параметри позашкільної освіти щодо її спрямування на власне визначене креативне вирішення особистістю життєво важливої проблематики, а також підкресливши її незаперечне значення в процесі формування смисложиттєвих установок молодію людини, потрібно наголосити на тому, що саме в системі позашкільної освіти досягається своєрідне «філософське прозріння особистості», що є стрижневою основою креативності та творчості. Таке прозріння для кожної людини – момент примирення із собою та віднаходження гармонії зі світом. «Творчість є засобом ліквідації внутрішньої напруги, дисгармонії між особистістю і навколишнім середовищем, спрямування особистісного потенціалу в руслу конструктивної діяльності» [12, с. 14]. Відчуття гармонії зі світом допомагає людині, особливо в дитячому та юнацькому віці, проявити свій внутрішній креативний потенціал, творчо поставитися до буденних справ та наділити реальність власними світоглядними смислами. У цьому й полягає сила світоглядного прозріння особистості.

Усвідомлення власної творчої суб'єктності та креативної наснаги в середовищі позашкільного закладу допомагає дитині відчувати духовну силу, що притлумлюється протягом буденного існування та потребує звільнення та реалізації. Коли ж ця реалізація відбувається, дитина начебто прозріває, заспокоюючись в гармонійному єднанні із самою собою, із своїми внутрішніми потенціями. Для такої гармонізації в середовищі позашкільного закладу дитині «пропонується рефлексія (здатність людини не тільки мислити та відчувати, але й осмислювати свої думки та почуття) через застосування методу “незакінчених речень” для особистісного й суспільного оцінювання результатів самостійного пошуку та переходу до формулювання наступних проблем» [2, с. 40]. Таке рефлексійне обернення до власного внутрішнього світу стає моментом «філософського прозріння» або ж суб'єктного народження особистості. Філософ О. С. Арсенєв відзначає, що спалах рефлексії є початком розвитку людини як розумної істоти. «У цьому спалаху самосвідомості закладено весь подальший розвиток Людини як розумної істоти, вона є початком HOMO SAPIENS, який не фіксується в морфологічних змінах (мозок, пряма хода, розвиток руки тощо), а виникає на основі усвідомлення свого буття у Світі, що набуло спочатку форму Я – ТИ. Це було самознаходження і самосприйняття Людини у Світі» [1, с. 6]. Рефлексивне ставлення до власної креативної активності, таким чином, стає першим кроком на шляху світоглядного та соціокультурного становлення особистості вихованця позашкільного закладу навчання і творчості. Дитина набуває первинних здатностей самостійно формулювати життєтворчі смисли, орієнтуючись не лише на вказівки дорослих, а й на свої внутрішні духовно-вольові потреби.

Для того, щоб дитина відчула і усвідомила цей момент рефлексійно-філософського прозріння, потрібно створити в середовищі позашкільного навчального закладу відповідну мотивуючу та сприятливу інтелектуально-креативну та комунікативно-творчу атмосферу. Відомий російський дослідник психології творчості і креативності Є. Ільїн підкреслює, що основними мотиваційними факторами творчої самореалізації особистості є інтерес, цікавість, а також зміна спрямованості творчої діяльності як спосіб збереження мотивації [6, с. 26]. На нашу думку, ці мотиваційні важелі якнайкраще створюються саме в такому освітньому середовищі, яким є позашкільний навчальний заклад, де діяльність дитини починається лише на основі доброї волі і власної зацікавленості, а прямує до остаточного усвідомлення молодію людиною себе як суб'єкта творчості і креативності.

Позашкільне середовище, організоване завдяки компетентній роботі педагогів, здатне надати дитині умови, що сприяють психологічній та свідомісній розкутості, яка зрештою відкриває раніше приховані оригінальні і гнучкі спроможності креативного мислення. Під час творення особистістю креативного художнього продукту відбувається формування внутрішнього світоглядного і психологічного осяяння, яке проявляється в утворенні «інтернального локусу контролю, характеристики образної творчої уяви (оригінальність, гнучкість), абстрактності мислення, самовідношення особис-

тості (самодостатність, саморозуміння, самоповага), чутливості та експресивності, мотивації прагнення до успіху, домінування в структурі ціннісних орієнтацій цінностей пізнання та насолоди від прекрасного, дружелюбного та неагресивного типу ставлення до інших» [14, с. 11]. Середовище позашкільля цінне саме тим, що в ньому дитина на світоглядно-ціннісному рівні єднає власні індивідуальні креативні здатності з інтересами колективу, мікроспільноти, яка функціонує на принципах взаємопідтримки і взаєморозуміння. Потрапляння в таке середовище в період дитинства дійсно сприяє філософсько-ціннісному усвідомленню комунікативних орієнтирів особистісної творчості.

Важливим складником віднайдення гармонії зі світом і з самим собою для дитини і молодій людини є просто можливість проявити свої креативні можливості, яку надає їй позашкільний навчальний заклад. Стихийне середовище сучасного соціуму привчає дітей до шаблонного та стереотипного мислення, що надзвичайно актуалізує формування таких творчих осередків, які функціонують зокрема в умовах сучасного позашкільля. «Кожна людина неповторна, це безперечно. Але для багатьох існує проблема: як виразити власну унікальність, як подати себе світові? Поведінка осіб, схильних до шаблонів, є заздалегідь “запрограмованою”. Унаслідок цього людина відчуває безглуздя свого існування, яке обумовлюється протестом проти норм, вимог суспільства. Творча ж поведінка та особистісна креативність характеризуються безоціночним ставленням до життя. Творча людина не сприймає життєві ситуації як добрі або не дуже, не оцінює їх за якимись критеріями, а сприймає їх як проблемні, котрі необхідно вирішувати. Отже, креативність розглядається не як інтелектуальна, а як особистісна характеристика» [4, с. 18]. Надзвичайно важливо в середовищі позашкільного навчального закладу створювати таку атмосферу, щоб кожен вихованець відчував тут свою цінність не на основі інтелектуальної сили чи якихось індивідуальних досягнень, а лише завдяки його визнанню як особистості. Тільки за такої умови може відбутися те «філософське прозріння», що є для кожного з нас моментом народження особистості.

Сучасне суспільство діє за принципом споживацтва, за яким соціальні ознаки людини визначаються не її особистісною суб'єктивністю, а її можливістю споживати більше і якісніше. У зв'язку з цим, нинішня молодь відчуває значну потребу потрапити до комунікативних середовищ, в яких, незалежно від майнової чи статусної приналежності, можна проявляти власну креативність. «Сучасна молодь має ризик потрапити під негативний вплив різноманітних субкультур, що пропагують насильство, суїцид, біль, наркогенні речовини. Це породжує бездуховність, розпусту й жорстокість. Сублімаційні можливості позашкільної педагогіки неможливо переоцінити, оскільки її вважають педагогікою вільної дитини. Позашкільні заклади діють на основі закону творчості, що передбачає залучення дітей до реальної співтворчості, інтелектуального діалогу, здатності почувати себе комфортно, навіть зазнаючи невдач» [5, с. 44]. Свобода самовираження без жорсткої оціночно-критеріальної системи надає дитині можливість розвивати свою креативність в неагресивному, дружньому, комунікативному середовищі, яке не висуває до неї надмірних вимог і не засуджує за невдачі. Таке середовище сприяє тому, що дитина навчається цінувати людину як абсолютну цінність, як «мету в собі», а не як набір соціально-статусних формул та майнових переваг.

Позашкільна творча активність учнівської молоді дає змогу актуалізувати особистісний потенціал кожної дитини, що надзвичайно складно здійснити в технологічно-стандартизованих середовищах сучасної цивілізації. Водночас у юному віці просто необхідно віднайти односторонців, колектив, у якому необов'язково долати певні труднощі і досягати певних висот. Можна не досягти значних успіхів у сфері позашкільної діяльності, але креативно самоактуалізуватися, «прозріти» як особистість і як людина. Абрахам Маслоу підкреслює, що «пов'язана із самоактуалізацією креативність стосується швидше самої особистості, ніж її досягнення, тобто ці досягнення вторинні щодо особистості, яка самоактуалізується. Необхідно вказати на характерологічні якості, зокрема сміливість, свободу, спонтанність, цілісність, прийняття себе, ясність розуму, які роблять принципово можливою генералізовану креативність, що стосується всіх сфер життя, проявляється в креативній особистості, креативних установках чи креативному функціонуванні. Креативність самоактуалізації – найважливіший аспект справжньої людяності» [8, с. 230]. Фактично, можна стверджувати, що креативне середовище позашкільного закладу освіти є справжньою школою людяності для дитини чи молодій людини, де вона може вступити в комунікативно-творчий союз, який цінуватиме її не як суб'єкт певних досягнень, а як людину і особистість. Саме це можна назвати першим кроком, вступним уроком до справжнього «філософсько-особистісного прозріння».

Багато філософів підкреслювали, що саме момент безкорисливої комунікації та духовно-особистісної творчості є ключовим в історії становлення людяності кожної людини. Еріх Фромм теж акцентував, що визначальною основою світоглядного становлення людини є творчість, креативність, яку в своїй теорії він назвав «продуктивністю», результатом якої є не якийсь предмет, а сама людська особистість. «Нормальна людина сприймає світ одночасно і таким, яким він є, і збагачуючи його своїми силами, здібностями. Наявність цих двох – репродуктивного та генеративного – потенціалів – необхідна умова продуктивності; це два полюси, взаємодія яких і є живильним джерелом продуктивності. Виникає питання: чи існує щось, що продуктивна особистість створює, і якщо так, то що? Якщо правильно, що людська продуктивність може створювати матеріальні цінності, витвори мистецтва, системи мислення, то набагато більш важливим об'єктом продуктивності є сама людина» [15, с. 81]. На цьому принципі, на нашу думку, має ґрунтуватися робота позашкільної освіти, де ключовою цінністю та первинним орієнтиром мають бути не досягнення вихованців в тій чи іншій сфері творчої діяльності, а сама дитина в усьому різноманітті її особистісного формування і розвитку.

За умов застосування такої принципової позиції можна буде стверджувати, що позашкільна освіта є середовищем формування людяності, якої так не вистачає сучасному суспільству. І зрештою, функція позашкільних закладів в індивідуалізації творчого шляху креативної особистості полягатиме саме у формуванні гуманістичних, людиноцентричних переконань у кожного з вихованців. У творчому «потенціалі особистості концентруються людські якості, здібності та можливості, які задають духовний вимір людському існуванню, актуалізують духовні сутнісні сили під час цілеспрямованої діяльності» [9, с. 53]. І саме позашкільна освіта дає змогу людині на ранніх етапах формування її особистості актуалізувати ці духовно-творчі та креативно-реалізаційні можливості.

Висновки. По-перше, слід зазначити ціннісно-сміслову спрямованість позашкільної освіти на пробудження в кожному вихованцеві прагнення до цілісного осягнення власної смисложиттєвої стратегії, а також до розуміння її творчого начала. Отримуючи первинний досвід креативності, що, з одного боку, спирається на набуті знання і вміння, а з іншого – на прагнення створювати нові ціннісно-сміслові структури, молода особистість вступає на шлях смисложиттєвого самовизначення та творчої самореалізації. І саме на початку цього шляху одним із найфункціональніших помічників для неї може стати позашкільний заклад освіти з його безмежними можливостями креативного самовиявлення та комунікативної творчості. В цьому аспекті, важко переоцінити значення колективної дитячої творчості під проводом компетентного педагога, який здатен прищеплювати юним вихованцям усвідомлення та відчуття гармонії зі світом, іншою особистістю, колективом однодумців. Зрештою, здатність знаходити ціннісно-сміслову гармонію в мікросоціумі трансформується в соціокультурну компетентність особистості щодо активної, креативної, творчої адаптації в світі глобальних інформаційних і культурних явищ і процесів.

По-друге, з огляду на те, що саме в системі позашкільної освіти досягається своєрідне філософське прозріння особистості, яке є стрижневою основою креативності й творчості, необхідно констатувати глибинний людиноцентричний і людиноформуючий потенціал педагогічно організованого позашкільля. Цей потенціал криється в тому, що на відміну від сучасного соціуму, в якому людина оцінюється на основі споживацьких шаблонів і стереотипів (в тому числі і на основі стандартизованих, усереднених критеріїв загальної освіти), в середовищі позашкільного навчального закладу уможливується створення такого мікросоціуму, де кожен його член ціниться не за певні соціально-статусні, майнові характеристики чи досягнення, а лише за свою особистісність і суб'єктність. Тільки людина визнається тут вищою цінністю поза залежністю від її успішності в тому чи іншому виді діяльності. Дитина, молода людина в середовищі позашкільного закладу може безпосередньо відчувати дієвість ідеї, над якою завжди билися філософи, а саме ідеї абсолютної цінності людини, безвідносної до будь-яких критеріїв оцінювання. Креативність в такій ситуації розглядається не як засіб створення певного об'єкта художньої, дослідницької чи технічної творчості, а як можливість створення самої людини, пробудження в душі дитини безмежного потягу до людяності і гуманізму.

Джерела та література

1. Арсеньев А. С. Глобальный кризис и личность / А. С. Арсеньев // Мир психологии и психология в мире : науч.-метод. журн. Междунар. акад. пед. и соц. наук. – 1994. – № 10. – Окт.–дек. – С. 4–26.
2. Горшкова О. Г. Формування креативного мислення дитини в позашкільному закладі / О. Г. Горшкова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі : зб. наук. пр. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2009. – Вип. 5. – С. 37–40.

3. Гуляс І. А. Життєвий вибір як творче самоздійснення особистості / І. А. Гуляс // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. – Вип. 16. – С. 213–222.
4. Дерев'яна Л. Й. Творча реалізація особистості та формування соціальної креативності / Л. Й. Дерев'яна // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2009. – № 44. – С. 18–21.
5. Дрозд О. В. Особливості підготовки педагогічних працівників для толерантної взаємодії у позашкільних навчальних закладах / О. В. Дрозд // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – 2008. – Вип. 14. – С. 44–46.
6. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Евгений Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – 436 с.
7. Ильин И. А. Путь к очевидности / Иван Ильин. – М. : Республика, 1993. – 431 с.
8. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 352 с.
9. Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва / О. М. Олексюк, М. М. Ткач. – К. : Знання України, 2004. – 264 с.
10. Про затвердження Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : Наказ Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України від 25.02.2004 р. № 151/11 [Електронний ресурс] // Закони України. – Режим доступу : <http://uazakon.com/document/fpart77/idx77597.htm>
11. Пшенична Л. В. Шляхи розвитку позашкільної освіти в Україні в контексті ідей Болонського процесу / Л. В. Пшенична // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журн. – 2011. – № 8 (18). – С. 11–21.
12. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посіб. / В. В. Рибалка. – К. : ІЗМН, 1996. – 236 с.
13. Рогальский Е. И. Творчество как смысл жизни человека : дис. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.11 – социальная философия / Рогальский Евгений. – СПб., 2006. – 224 с.
14. Федотова Т. В. Психологічні чинники творення особистістю креативного художнього продукту : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 – загальна психологія, історія психології / Федотова Тетяна. – К., 2010. – 15 с.
15. Фромм Э. Психоанализ и этика / Эрих Фромм. – М. : Республика, 1993. – 415 с.

Яременко Лилия. Осознание эстетики смысла жизни личности во внешкольном образовании.

Ориентируя личность на самостоятельную и творческую деятельность, внешкольное образование пробуждает в ней стремление к осознанию смысла жизни и постижения его творческих принципов. Она приучает индивида креативно воспринимать себя и окружающую реальность, творчески относиться к ценностно-смысловому наполнению социокультурного пространства. Мировоззрение и смысл жизни человека формируются в гармоническом единстве с его эстетической системой мировосприятия, развитие в человеке высоких эстетических стандартов креативности способствует его смысложизненному становлению и глубинному убеждению в абсолютной ценности художественно-творческого начала личности. Поэтому внешкольное образование должно ориентироваться на смыслообразующую и самостоятельную деятельность индивида, направленную на самоопределение и феноменологическое оформление смысложизненной проблематики. А каждое внешкольное образовательное учреждение должно предложить ему надлежащие условия разворачивания и внедрения смысложизненных смыслов, убеждений, ценностей и ориентиров.

Ключевые слова: человек, личность, образование, внешкольное образование, смысл жизни, философское прозрение, смысложизненные ориентиры.

Yaremenko Liliya. Understanding the Aesthetic Sense of Life of the Personality in Nonformal Education.

While focusing personality on independent and creative work, nonformal education awakens its desire to realization of the meaning of life and comprehension of its creative foundations. It teaches individual to creative understanding of themselves and the surrounding reality, creatively relate to value-semantic content of socio-cultural space. Worldview and sense of life are being formed in a harmonious unity with its aesthetic worldview system, the development in a human being of a high aesthetic standards of creativity contributes to its meaningful life formation and deep inclining in the absolute value of art and creative source of the individual. Therefore, nonformal education should focus on meaningful and independent activity of the individual that is aimed at self-determination and a phenomenological perspective of meaningful problematics. And every nonformal educational institution – must offer him suitable conditions for deployment and implementation of meaningful content, beliefs, values and orientations.

Key words: human, personality, education, nonformal education, meaning of life, philosophical insight, worldview meaningful guidelines.

Стаття надійшла до редколегії
28.11.2014 р.